Luboš Švec

Oponentský posudek práce Markéty Eidrnové*, Karel Kramář, Roman Dmowski a Rusko*, Praha, FSV UK 2013, 118 s.

Téma ruské a slovanské politiky Karla Kramáře a Romana Dmowského není v historické literatuře novinkou, ale až M. Eidrnová se pokusila o komparaci jejich motivace, východisek, cílů a prostředků jejich vztahu a vnímání Ruska.

Práci strukturovala do dvou velkých bloků, v prvém postupuje chronologicky a seznamuje s místem ruské, resp. slovanské politiky v politické kariéře Kramáře a Dmowského. Druhou část zaměřila tématicky na srovnání významu, obrazu ruského národa, Ruska a jeho politickou instrumentalizaci v činnosti obou politiků. Zachytila obě koncepce v dlouhém a proměnlivém časovém úseku.

Diplomantka postupuje v komparaci jednotlivých aspektů vztahu systematicky a vyváženě, každá podkapitola je uzavřena dílčím závěrem. Koncentrace na detailní rozbory jednotlivých aspektů vztahu k Rusku v pracích obou politiků a snaha zachovat důsledně vyváženost zatlačuje do pozadí kontextuální souvislosti působení obou protagonistů. Byli vrcholnými představiteli určitých proudů, které se formovaly a působily v určitém politické prostředí a měly k sobě různé alternativy. Autorka v souladu s literaturou potvrzuje pragmatický charakter Dmowského vztahu k Rusku, zatímco Kramářův vztah charakterizovala emotivnost, vyplývající i z manželství a osobních vztahů s osobnostmi ruského politického a kulturního života. Na shromážděném materiálu autorka dokumentuje, že Kramář svůj vztah k Rusku (tedy nebolševickému) nezměnil a až do konce svého života, zatímco pro Dmowského přichází základní proměna s pádem carského režimu a především bolševickou revolucí. Tato tak důležitá proměna místa Ruska v geopolitické koncepci Dmowského by si zasluhovala více pozornosti, než jí autorka v práci věnuje. V souvislosti s odjezdem Dmowského do západní Evropy vyvstává otázka motivace odjezdu z Ruska, což autorka vysvětluje ruskými neúspěchy na frontě. Aby poněkud problematický polský politik mohl vůbec odjet do zahraničí, potřeboval souhlas carských úřadů s touto cestou, což pochopitelně vyvolává otazník - co očekávaly od zahraničního pobytu Dmowského v zemích Spojenců i neutrálního Švýcarska? Lze souhlasit s autorčiným tvrzením o očekávání Dmowského na zapojení západních Spojenců do řešení polské otázky. Nebyla to však i změna západního negativního obrazu Poláků, činných ve prospěch Centrálních mocností? Tedy nikoliv jen polsko-ruský vztah, ale triangl polsko-německo(rakousko)- ruský.

V souvislosti s tím by bylo užitečné sledovat prolnutí polské a české politiky k Rusku – Dmowského a nikoliv Kramáře, uvězněného v Rakousku, nýbrž T. G. Masaryka. Právě s ním Dmowski diskutoval nejen stanovisko k Rusku a jeho současné i budoucí roli, ale i vzájemný česko-polský vztah. Autorka poněkud zkratkovitě obešla zásadní transformaci postavení Ruska v Dmowského geopolitické koncepci, vypadává tak formování vztahu k Rusku vedeného Prozatímní vládou (s. 45) a vznik a význam činnosti KNP v Paříži. Právě diskuse nad změněnou úlohou Ruska zvl. po bolševické revoluci a naopak akcent silného polského státu na jeho místě je dobře zachycena v zápisech schůzí a přílohách KNP. Důležitou součástí sousedského vztahu je definice státního teritoria a právě stanovisko

k zemím mezi polským a ruským etnickým jádrem by pomohlo více osvětlit geopolitické uvažování Dmowského v kontrastu s K. Kramářem a vůbec českým přístupem.

Závěr je poněkud zkratkovitý, označit R. Dmowského v kontrastu s K. Kramářem za přímo outsidera polské politiky po recepci proruské orientace je poněkud diskutabilní, i když neměl takovou pozici jako český protějšek. Jen pozn. k dílu, jímž se Dmowski zapsal do dějin polského politického myšlení – Myśli nowoczesnogo Polaka začaly vycházet pod pseudonymem již 1902, 1903 je první, 1904 druhé vydání.

V textu jsou i některé další zkratkovité formulace, které by bylo žádoucí upřesnit formulačně i časově. Např. diskutabilní tvrzení, že K. Kramář po svém propuštění z rakouského vězení do aktivní politiky „už moc nezasáhl“ (s. 46) Je sice pravdou, že ve vyšším věku přecházel do pozice zasloužilé, reprezentativní osobnosti národní politiky, ale co tedy jeho návrat do čela mladočechů, eliminace prorakouských aktivistů a spoluúčast na vzniku České státoprávní demokracie a neúspěšný boj proti socialistům?

Na s. 61 v pasáži o Dmowského propadnutí nenávisti vůči Židům po válce by bylo vhodné zmínit kořeny Dmowského antisemitismu před válkou, kdy svůj negativní postoj proti Židům odůvodňoval jejich rolí rusifikačního nástroje a hospodářské konkurence. Válka (L. Namier v britském FO, západní tisk, neúspěšné jednání s představiteli židovského hnutí v USA) jeho negativní vztah silně vyostřila až k obsesi, v čemž lze plně souhlasit s autorkou.

Tyto námitky chápu jako podněty k diskusi při obhajobě. Diplomantka by v obhajobě mohla doplnit, zda se K. Kramář a R. Dmowski osobně během pařížské mírové konference setkali či na sebe slovně nebo publicisticky reagovali? Mé připomínky nemění nic na pozitivním hodnocení práce. M. Eidrnová prokázala schopnost analytického rozboru textů a jejich kritické komparace. Vyzdvihávám podrobnou, citačně bohatě podloženou argumentaci, systematičnost a vyváženost při srovnávání jednotlivých aspektů politické koncepce obou protagonistů české a polské politiky. Práce je psána čtivým a kultivovaným způsobem, téměř bez chyb. Doporučuji diplomovou práci M. Eidrnové k úspěšné obhajobě; hodnotím ji mezistupněm lepší velmi dobře.

Doc. PhDr. Luboš Švec, CSc..